

ရုပ်အမျိုးသား နှစ်သစ်ကူးပွဲတော်အကြောင်း တစေ့တစောင်း

မဟာမုန့်(င်) မိန်း(င်)ယွံ

ပီမိုင်တိုင်းရုပ်နှစ်သစ်ကူးစာအုပ်၊ ၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ၊ နှာ ၄၇-၅၀ ထိ။

ရှေးခေတ် ပုဗ္ဗကာရီအခါ၌ ရှမ်းလူမျိုးနွယ်အားလုံးသည် မိမိ၏နှစ်သစ်ကူးပွဲကို နတ်တော်လတွင် ကျင်းပလေ့ရှိကြောင်း သမိုင်းမှတ်တမ်းအရ သိရှိရသည်။ သို့သော် ယနေ့ ရာစုနှစ်များတွင် မောင်ရှမ်းနှင့် (ယခုရှမ်းပြည်ရှိ) တိုင်းလုံခေါ် ရှမ်းကြီးများကသာ နတ်တော်လ ရှမ်းနှစ်သစ်ကူးပွဲခေလေ့ ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ပြီး တခြားရှမ်းလူမျိုးနွယ်စုတို့မှာကား ဘာသာရေးနှစ်သစ်ကူးပွဲ ဖြစ်သည့်သင်္ကြန်နှစ်သစ်ကူးပွဲကိုသာ ပြုလုပ်ကျင်းပလေ့ရှိကြသည်။

မောင်ရှမ်းနှင့်ရှမ်းကြီးများက သင်္ကြန်နှစ်သစ်ကူးပွဲနှင့်ခရစ္စမတ်နှစ်သစ်ကူးပွဲကို ဘာသာရေးနှစ်သစ်ကူးပွဲဟုမှတ်ယူပြီး တရုတ်နှစ်သစ်ကူးပွဲ၊ ကရင်နှစ်သစ်ကူးပွဲနှင့်ရှမ်းနှစ်သစ်ကူးပွဲမျိုးကိုသာ အမျိုးသားနှစ်သစ်ကူးပွဲအဖြစ် သတ်မှတ်ကြလေသည်။ ထို့ကြောင့် မောင်ရှမ်းနှင့်ရှမ်းကြီးတို့သည် နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း နတ်တော်လဆန်း ၁ ရက်နေ့တွင် ရှမ်းအမျိုးသားနှစ်သစ်ကူးပွဲတော်ကို ကျင်းပကြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ရှမ်းအမျိုးသား၏ ပြက္ခဒိန်သည် နက္ခတ္တဗေဒနည်းကို အသုံးပြုထားသဖြင့် နှစ်အမည်ကို ၁၀ ခုထားပြီး လအမည်ကို ၁၂ ခုထားကာ နေ့ရက်အမည်ကိုကား ၆၀ ခုအဖြစ် ထားရှိသည့်ခေလေ့ ရှိလေသည်။ ၁၂ လရာသီခွင်တွင် အဦးဆုံးလဖြစ်သည့်နတ်တော်လကို ရှမ်းအမျိုးသားတို့က လိန်စိန်(င်)ဟုခေါ်လေသည်။ လိန်က-လဖြစ်ပြီး စိန်(င်)က အစ၊ အဦးဟုအဓိပ္ပါယ်ရလေသည်။ ဗမာလူမျိုးတို့၏လကို နှိုင်းယှဉ်ပြီး ရှမ်းလခေါ်အတိုင်း ဖော်ပြရလျှင် အောက်ပါအတိုင်း ရရှိလေသည်။

လအခေါ်-

ရှမ်းအခေါ်	(In English)	ဗမာအခေါ်
လိန်စိန်(င်)	Loen Zeing	နတ်တော်လ
လိန်ကမ်	Loen Gam	ပြာသိုလ
လိန်ဆမ်	Loen Saam	တပို့တွဲလ
လိန်ဆီ	Loen Si,	တပေါင်းလ
လိန်ဟာ့	Loen Haa;	တန်ခူးလ
လိန်ဟုတ်(က်)	Loen Hog:	ကဆုန်လ
လိန်စိတ်(စ်)	Loen Zeid:	နယုန်လ
လိန်ပက်(တ်)	Loen Baed,	ဝါဆိုလ
လိန်ကော့ဝ်	Loen Gao;	ဝါခေါင်လ
လိန်ဆမ်(ပ်)	Loen Sib:	တော်သလင်းလ
လိန်ဆမ်(ပ်)အိတ်	Loen Sib: Eid:	သီတင်းကျွတ်လ
လိန်ဆမ်(ပ်)ဆောင်	Loen Sib: Sawng	တန်ဆောင်မုန်းလ

နေ့အခေါ်-

ရှမ်း	(English)	ဗမာ
ဝမ်းအားတစ်	Wan: Aa: Did.	တနင်္ဂနွေနေ့
ဝမ်းစန်	Wan: Zan	တနင်္လာနေ့

ဝမ်းအန်း(င်)ကန်း	Wan: Ang: Gaan:	အင်္ဂါနေ့
ဝမ်းပွတ်	Wan: Bud.	ဗုဒ္ဓဟူးနေ့
ဝမ်းဖတ်	Wan: Pad:	ကြာသပတေးနေ့
ဝမ်းဆွတ်(က်)	Wan: Sug:	သောကြာနေ့
ဝမ်းဆော်ဝ်	Wan: Sao	စနေနေ့

ခေတ်သစ်သမိုင်းဆရာတို့၏ ယူဆချက်အရ ခွန်ယီ(Kun Yi)အမည်ရှိ နောင်ဆယ်နိုင်ငံ(Nan Chao) က ရှမ်းမင်းသားတစ်ပါးသည် (Moeng: Maa:) ပြည်ထောင်(သို့မဟုတ်) မိန်းမော် ခေါ် မောင်လုံ(Moeng: Mawk, Kaaomaa: Long) ကို B.C. 94[Buddhist Era (B.E.)450] နှစ်၌ ရွှေလီမြစ်ဝှမ်း(ထုန်းမောင်လွင်ပြင်)တွင် စတင်တည်ထောင်လာခဲ့သည်ဟုဆို၏။ ၎င်းမိန်းမော်ပြည်ထောင်စု တည်ထောင်သည့်နှစ်ကို အစပြု၍ လတ်ကီနီပီမိန်း (Lag: Ni; Bi Moeng)ခေါ် ရှမ်းသက္ကရာဇ်ကို စတင်ရေးတွက်လာခဲ့သည်ဟုဆိုလေသည်။ ထိုနှစ်မှစ၍ ယခု(၂၀၁၂-၁၃)နှစ်အထိ ရှမ်းသက္ကရာဇ်မှာ ၂၁၀၇ ခုနှစ်သို့တိုင်ခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ ၎င်း ၂၁၀၇ ခုနှစ်ကို ရှမ်းရိုးရာအခေါ်က ပီကာဆိုင့်(ပီငူး ခေါ် မြေနှစ်)ဟုခေါ်လေသည်။

မှတ်ချက်။ ။ရှမ်းသက္ကရာဇ်ထက် ဗုဒ္ဓသက္ကရာဇ်က ၄၅၀ နှစ်ပိုကြီးသည်။ ခရစ်သက္ကရာဇ်ထက် ရှမ်းသက္ကရာဇ်က ၉၄ နှစ်ပိုကြီးသည်။ ကောဇာသက္ကရာဇ်ထက် ရှမ်းသက္ကရာဇ် ၇၃၂ ပိုကြီးသည်။

ဖိန်(င်)ကော့ဝ်စိန်(င်) - Fing; Gaw, Zeing

ရှမ်းနှစ်သစ်ကူးပွဲတော်အစီအစဉ်ကို ဖိန်(င်)ကော့ဝ်စိန်(င်)ဟုခေါ်သည်။ ၎င်းဖိန်ကော့ဝ်စိန်(င်)ကို ၄ ပိုင်းခွဲ၍ ကျင်းပရာ-

၁)ပိုက်စိန်(င်) - By Zeing

ရောက်ရှိလာမည့်နတ်တော်လဆန်း ၁ ရက် နှစ်သစ်ကူးချိန်ခါသမယကို ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲဖြင့် ကြိုဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းအစီအစဉ်ကို နှစ်ဟောင်း၏ နောက်ဆုံးနေ့ဖြစ်သော တန်ဆောင်မုန်းလကွယ်နေ့တွင် ပြုလုပ်ကြသည်။

၂)ပိုင်စိန်(င်) - Baai; Zeing

နှစ်သစ်တွင် ကန်တော့ဂါရဝ ပြုလုပ်သည့်အစီအစဉ်ကို ဆိုလို၏။ နတ်တော်လဆန်း ၁ ရက်နေ့တွင် လူကြီးမိဘသက်ကြီးရွယ်အိုများကို ကန်တော့ကြပြီး ချိုသာ၍ မင်္ဂလာရှိသောစကားများဖြင့် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး နှုတ်ဆက်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။

၃)ကင်(န်)စိန်(င်) - Gin Zeing

နှစ်သစ်အခါသမယ၌ ရှမ်းရိုးရာအစားအစာများဖြင့် လူကြီးမိဘနှင့်၎င်းဆွေမျိုး မိတ်သဟာများကို ပင့်ဖိတ်၍ အလှူဒါနပြုခြင်း၊ ဧည့်ခံကျွေးမွေးပြုစုခြင်း အစီအစဉ်များကို ကင်(န်)စိန်(င်)ဟုခေါ်သည်။

၄)လင်(န်)စိန်(င်) - Lein; Zeing

ရှမ်းရိုးရာယဉ်ကျေးမှု အဆိုအကများဖြင့် ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲများ ကျင်းပ၍ နှစ်သစ်ကို ကြိုဆိုပြီး နှစ်ဟောင်းကို နောက်ဆုံးနှုတ်ဆက်ခြင်း အစီအစဉ်ကို လင်(န်)စိန်(င်)ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြလေသည်။ ၎င်းနှစ်သစ်ကူးပွဲတော် အစီအစဉ် လေးမျိုးကို ခြုံပြီး ဖိန်(င်)ကော့ဝ်စိန်(င်) နှစ်သစ်ကူးပွဲခလေ့ဟုခေါ်လေသည်။